

tům oznámena, aby prostřednictvím svých ministerstev spravedlnosti své soudy o tom uvědomily.

Že znění zákona č. 97/33 tomu není na odpor, bylo již shora uvedeno. Opak zajisté neplyne z ustanovení § 4 odst. 1. l. c., »že finální prokuratury jsou oprávněny jednati před soudy a úřady v celém státním území« — neboť ustanovení to pořádá toliko hranice místní příslušnosti m e z i j e d n o t l i v ý m i p r o k u r a t u r a m i, kterých, jak známo, jest ve státě několik — a to nemá s otázkou, o niž jde, co činiti, neznamená to, že by finanční prokuratura mimo toto státní území stát neměla či nemohla zastupovati.

Hořejší vývody týkají se ovšem a samozřejmě toliko řádných (pravidelných) soudů cizozemských. Pokud jde o soudy mimořádné (smírčí, rozhodčí, mezinárodní a p.), má každé ministerstvo toho vůli, dáti se při nich zastupovati způsobem jakýmkoli, třeba tedy i vlastním úředníkem, jak opětně již se stalo.

Právní kvalifikace kartelů nižšího řádu v mezinárodním právu soukromém.

Doc. Dr. Rudolf H y n i e.

K uzavření kartelových dohod, jež mají určitý vztah k cizině — a to jsou právě ty, s nimiž jediné se v mezinárodním právu soukromém setkáváme — dochází v moderním hospodářském životě poměrně velmi hojně. Je to především tenkrát, když v příslušné kartelové úmluvě sjednává se účastenství osob aneb podniků r ů z n é státní příslušnosti. Patří sem však i kartelové dohody účastníků (osob či podniků) j e d i n é státní příslušnosti, jestliže kartelování směřuje nejen k ovládnutí trhu domácího, nýbrž i trhu zahraničního, resp. jediné tohoto. V prvním případě — u kartelů mezinárodně složených — máme co činiti s kartelovými úmluvami m e z i n á r o d n í m i, v druhém — s kartelovými úmluvami z a h r a n i č n í m i.

Spadají tudíž do kompetence mezinárodního práva soukromého jak kartely mezinárodní, tak i kartely n a c i o n á l n í, arci původu cizího. Pojmově — jak známo — nikterak se jedny od druhých neliší. Jak při kartelech mezi-

národně složených, tak i při kartelech národních mají příslušné průmyslové, resp. obchodní dohody principiálně stejné poslání, t. j. mívají za předmět nejčastěji odstranění individuální konkurence, dále zabezpečení určité výše cenové, jakož i usměrnění výroby, resp. její zracionalisování.

V d r u h u smluvních stran vyskytuje se arci rozdílnost mezi kartelovými dohodami obou kategorií. Při kartelových úmluvách mezinárodních sdružují se jako smluvní strany nejen jednotlivé podniky mezi sebou, nýbrž i tyto s příslušnými kartely jednotlivých států, po příp. tyto kartely nacionální výhradně mezi sebou. U kartelů nacionálních přicházejí v úvahu o b y ě j n ě toliko smluvníci druhu prvního (jednotlivé podniky).

Jestliže se nevytvořila zvláštní, s a m o s t a t n á právní forma pro kartelové úmluvy národní, jest nasnadě, že ani kartely mezinárodně složené nebudou nějaké novum v tomto ohledu vykazovati. A tak u těchto setkáváme se se všemi organizačními formami právními, které vidíme u kartelových smluv nacionálních. Celá ta jejich rozmanitost vyskytuje se i při konstituování kartelů mezinárodně složených: počínajíc od jednoduchých organizačních forem právních, kde příslušné kartelové útvary nejsou nadány právníkou osobou, přes různé odstíny kartelů typu korporálního až po nejrozmanitější kombinace formy první i druhé (na př. vedle kartelu typu society jest zřízena zvláštní organizace typu korporálního, jež je pověřena prováděním kartelové úmluvy). Že p r a k t i c k y ovšem všechny vyskytující se organizační právní formy kartelů nacionálních nebudou použitelný při sdružování se v kartel mezinárodně složený — jest zajisté jasným. Tak arci bude utvoření mezinárodně složených kartelů (směřujících k ovládnutí trhů v í c e států) s j e d n o t n ý m ú s t ř e d í m p r o d e j n í m již z důvodů celních méně běžnou organizační formou nežli je tomu u kartelových dohod, sjednávaných s ohledem na ovlivňování j e d n o h o toliko (domácího či zahraničního) trhu. Tato stránka věci jest však již pro naše p r á v n í c k é úvahy věci nepodstatnou a bez jakéhokoliv významu.

Právě řečené přes to přese všechno ovlivňuje rámeček a obsah tohoto pojednání, takže vzhledem k té okolnosti, že v m e z i n á r o d n í m životě hospodářském vyskytují se do-

posud kartely typu ryze korporálního, jakožto typu kombinovaně korporálního většinou výjimečně — omezujeme se zde, jak ostatně již z nadpisu článku se podává, toliko na kartelové úmluvy nižší právní formy organizační. V dalším chceme je v souhlase s běžným názvoslovím¹⁾ jmenovati kartely nižšího řádu či stupně — na rozdíl od ostatních, jež vykazují vyšší právní formy organizační a jež tudíž bývají označovány názvem kartely vyššího řádu (stupně).

Z kartelů nižšího stupně jsou to především úmluvy, označované jako smlouvy nepojmenované (*contractus innominati*) a kartelové úmluvy typu smlouvy společenské (*societas*). Obsah stati omezujeme jedině na tyto.

Dále pak omezuje se autor vůči těmto dvěma typům kartelových úmluv naznačené povahy jedině na pohled se stanoviska mezinárodního práva soukromého. Tedy výlučně na stanovisko kolisněprávní a nikoliv materiálně právní. Má na mysli totiž ty speciální případy, kdy vyskytne se v příslušné kartelové úmluvě některý z výše uvedených vztahů k cizině (kartel mezinárodní a kartel zahraniční), a kdy v případě povstalého sporu bude povždy nejprřednější, aby si soudce vyjasnil otázku, který právní řád ze všech konkurujících jest pro řešení konkrétní sporné záležitosti směrodatným, jakož i podle kterého právního řádu jest vůbec posuzovati příslušný kartel samotný, to jest, který je právní statut konkrétního kartelu. A stejně bude s tohoto hlediska pamatovati ve státě, kde jsou kartely kontrolovány správními úřady — patří do této kategorie států mimo Německo, Norsko a j. také Československá republika — i na otázku, vztahují-li se příslušná tuzemská ustanovení zákonná též na kartelovou smluvu s cizím elementem či nikoliv.

To všechno jsou otázky, na něž nám dává odpověď ona větev právní, již označujeme mezinárodním právem soukromým v širším smyslu, po příp. — se vztahem k naší

¹⁾ Srovn. Wolff, Die Rechtsgrundlagen der internationalen Kartelle, Berlín 1929, str. 44 a n., str. 77 a n., W. Dörinkel, Internationales Kartellrecht, Berlín 1932, str. 40 a n., a j.

speciální materii kolisněprávní — názvem mezinárodního práva kartelového.

Z celého toho velikého souboru otázek mezinárodního práva soukromého chceme se zde dotknouti toliko jediné, avšak nejzákladnější ze všech, totiž mezinárodně právní kvalifikace vytčených kartelových úmluv. Táž představuje primérní problém kolisněprávní, bez jehož náležitého vyřešení nelze se obejít, neboť na správném zařazení kartelového útvaru pod určitou instituci právní, t. j. na správném určení právní povahy kartelu závisí zodpovědění celé řady důležitých otázek dalších, jako hlavně stanovení právních vztahů členů kartelu (smluvníků) mezi sebou a naproti kartelu samotnému.

Problém právní kvalifikace tkví tedy v tom, že kartelové úmluvy jsou rozmánitě posuzovány právními řády jednotlivých států.

Kartely, jež máme na mysli (kartelové úmluvy nižšího řádu), jsou ony smluvní organizace, jimž se právnické osoby nedostává. Právním typem jejich u nás v Československé republice jest smlouva společenská občanského práva. Stejně jest tomu tak s kartelovými úmluvami této kategorie na př. i v Německu, jakož i v Rakousku, Švýcarsku a j. V právních řádech zemí románských dostává se však společnosti práva občanského charakteru právnické osoby. Jest proto zcela evidentní, že nebude možným srovnávati kartelové úmluvy sjednané podle právního řádu na př. francouzského, italského neb belgického s kartelovými úmluvami typu society, jak je zná právní řád československý, německý, rakouský atd., byť byly obdobně (shodně) s těmito organizovány. V právních řádech zemí románských jsou tu korespondujícím útvarem *contractus innominati* (viz pro obor práva francouzského čl. 1101 a n. *cod. civ.*, pro obor práva italského čl. 1103 a n. *cod. civ.*).²⁾

Pro právní praksi jest nesmírně důležitou správná kvalifikace toho kterého kartelu s mezinárodním elementem. Byla-li by určena v různých státech různě, tu snadno jest

²⁾ Srovn. Mazéaud, *Le problème des unions de producteurs devant la loi française*, 1924, str. 144, de Sanctis, *Das Recht der Kartelle und anderen Unternehmenszusammenfassungen in Italien*, 1928, str. 10, a j.

myslitelným následkem použití různých právních řádů takovýto případ: Jistý kartelový smluvník mohl by se v určitém státě, na př. v Československé republice, domáhati před tuzemskými soudy odstupu od kartelové úmluvy — s ohledem na societní charakter dotyčné kartelové dohody (v našem případě tedy ve smyslu § 1212 čsl. obč. zák.). Vznese-li by však tutéž žádost onen smluvník na soud některého jiného státu — u kartelů mezinárodně složených jest to zcela běžným — na př. na soud francouzský a týž by v takovéto kartelové dohodě shledal útvar nepojmenovaného kontraktu, tu soudce státu posléz uvedeného by nejen takovému požadavku kartelového smluvníka vyhověti nemohl, nýbrž ještě by ho musil případně odsouditi k náhradě škody, jestliže smluvník od kartelu již odstoupil a ostatním smluvníkům tím škodu způsobil. K jak diametrálně rozdílným rozhodnutím tedy možno dospěti v různých státech!

Má-li tudíž býti zabezpečena s h o d n o s t soudcovských rozhodnutí, dlužno pečovati o to, aby otázka právní kvalifikace kartelových úmluv a s tím souvisící určení kartelového statutu byly vždy a všude stejně řešeny.

Není arci žádným vyřešením problému právní povahy, jestliže kvalifikace kartelových úmluv provádí se — jak se s tím v praxi nejčastěji setkáváme — na základě konkrétního právního řádu státu, na jehož soud jest příslušný spor vznesen, t. j. na základě *lex fori*. Kam teorie *lex fori* vede — již jsme výše ukázali: rozhodnutí soudu valně se různí od jednoho státu ke druhému. I jest takovéto řešení — byť namnoze představovalo teorii panující — dlužno odmítati. Ostatně toto řešení naprosto selhává a jest zcela nepoužitelným tehdy, když spor není vůbec vznesen na řádný soud určitého státu, nýbrž výhradně na *mezinárodní instance rozhodčí*, jak u kartelů mezinárodně složených bývá vlastně pravidlem.

O p r a v d o v é řešení problému není tak nesnadné. Za nejsprávnější, t. j. takové, jež by plně vyhovovalo všem požadavkům mezinárodního práva soukromého, jest pokládati toto:

Byla-li kartelová úmluva zřízena podle určitého řádu právního, t. j. odvozuje-li svoji právní povahu od určitého řádu státního, tu otázka právní kvalifikace není v nejmen-

ším pochybnou. Pro případ, že takovýto právní řád nelze udati, pak právní charakter konkrétního kartelu určí se na základě právního řádu sídla tohoto, resp. na základě právního řádu střediska skutečného vedení dotyčného kartelu,³⁾ pokud sídlo kartelu jest representováno na př. jediné ústřední kanceláří podružného významu. Stane-li se však, že se nelze ani takovéhoho momentu zachytit — to bude při kartelech nedostatečně organisovaných (nechtě již toho či onoho zde studovaného typu právního) — tu nezbude, nežli aplikovati obecné kolisní zásady práva obligáčního a k určení právní kvalifikace použití právního řádu místa, na jehož státním území k uzavření příslušné kartelové úmluvy došlo (*lex loci contractus*).⁴⁾

To jest po našem soudu nejlepší vyřešení důležitého problému právní kvalifikace — aspoň u hlavních typů kartelů nižší organisace právní, jež jest tak nezbytným předpokladem k správnému posuzování všech kartelových poměrů mezinárodněprávních.

Z P R Á V N Í P R A K S E

Milionový proces.

Koncem roku 1932 a v roce 1933 budily velkou pozornost v kruzích právnických, železničních a zasilatelských procesy vyvolané reklamačními kanceláři ve Vídni proti rakouským spolkovým drahám. Šlo v nich o vrácení přeplatku dovozného z přepravy uhlí z polských dolů přes Československo do Rakouska. Při ohromném množství vznesených nároků dosahovala jejich punkta úhrnem několika desítek milionů, a proto byly spory ty nazývány milionovými. Vedením sporů byly převážnou měrou tangovány československé dráhy, neboť v případě příznivého výsledku sporů byly by — vzhledem k dlouhé přepravní cestě po území Československa — nejvíce finančně zatíženy. Po stránce processuelní není

³⁾ Frankenstein, Internationales Privatrecht, sv. II., mluví tu o t. zv. psychologickém navazování. (Str. 181.)

⁴⁾ Wolffem (Die rechtliche Organisation der internationalen Kartelle v Kartell-Rundschau, roč. 26. — 1928, str. 121 a n.) navržený systém právního řádu místa plnění smlouvy (*lex loci solutionis*) odpovídá výjimečnému stanovisku judikatury německých soudů. Týž jej ostatně — po Frankensteinovu upozornění (uv. m., str. 342) — nejnověji mění ve prospěch právního řádu, platného v bydlišti zavázaného. (Uv. m., str. 70.)